

Par. 19 Bommen Berend treedt in herhaling

We schrijven het jaar 1672. Een jaartal dat de geschiedenisboekjes is ingegaan als het Rampjaar. De Republiek der 7 Verenigde Nederlanden raakt in oorlog met Engeland, Frankrijk, MÜNster en Keulen. In korte tijd zijn Overijssel, Gelderland en Utrecht in handen van de vijand en Franse troepen hebben Amsterdam in zicht. Het land lijkt reddeloos verloren. Een onbekende Groninger schrijft een pamflet, waarin de oorzaak op felle wijze aan de kaak wordt gesteld.

Kinderen der Grooten, verwijfde,
Onbequame, laffe;
Maer dappere doorbrengers
van haer goet;
En in gastmalen
De sterckste aanvoeders der troepen.

En een klein eindje verder:

Nu 't aen de man gaet
Zijnse de eerste in 't vluchten,
De leste in 't vechten.

Hij zag het scherp onze onbekende Groninger. Het was bar gesteld met onze regering, met onze afgevaardigden bij de Staten-Generaal. De regenten van de steden voerden de boventoon en belangrijke posten, ook in het leger, werden verkocht aan jongelui uit de aanzienlijke kringen, soms nog kinderen. Geld en macht waren de idealen waarom alles in de Nederlanden draaide.

In wezen ging het in deze oorlog om een strijd tussen Frankrijk en de Nederlanden, maar Engeland en de bisschoppen van MÜNster en Keulen hadden zich met de Franse koning Lodewijk XIV, de bekende Zonnekoning, verbonden. Behalve geld had bijvoorbeeld bisschop Bernard van Galen van koning Lodewijk de toezegging gekregen, dat hij de Gelderse Achterhoek + Westerwolde voor zich mocht behouden. De bisschop wilde wraak nemen voor Jipsinghuizen!

Dat lukt hem in 't begin op voortreffelijke wijze. Het veroveren van tal van plaatsen in het Gelderse en het Overijsselse blijkt een peuleschilletje. De zeer sterk geachte vesting Coevorden valt op 11 juli 1672 in bisschoppelijke handen. Dan is het opnieuw de beurt aan Bourtange.

Maar op bevel van de 70-jarige bevelhebber van Groningen, Carel Rabenhaupt, een oude rot in het oorlogsvak, zijn het nu de Westerwolders geweest die een dam van rijs-

Bernard Johan Prout, vestingscommandant van Bourtange.

hout aangelegd hebben.

Niet in het moeras - dat verdedigde zichzelf als het maar nat genoeg was. Nee, er wordt een dam gelegd in de Ruiten A om het water op te stuwen naar de vesting, via het Moddermansdiep, toen nog Sellinger-sloot geheten. (Nou weet u meteen ook hoe het gehucht Rijsdam tussen Jipsinghuizen en Sellingen aan zijn naam komt).

Bisschop Bernard voorziet de moeilijkheden, die Bourtange hem weer op zal leveren. Hij probeert de commandant van de vesting, kapitein Bernhard Johan Prott, om te kopen. Er wordt hem tweehonderdduizend gulden geboden of het beheer over het beste klooster, dat de bisschop te vergeven heeft, als hij de vesting overgeeft. Prott's korte, maar erg duidelijk antwoord is, dat hij evenveel kogels voor Van Galen heeft als deze guldens voor hem. De bisschop bindt in. Weliswaar bezet hij de Wedder-burcht en snijdt zo de verbinding met Groningen af, maar hij laat Bourtange verder ongemoeid. Westerwolde als geheel heeft zijn deel van de bisschoppelijke strooptochten echter, net als in 1665, wel weer gehad.

Jipsinghuizen en Wedde gaan volledig, Vriescheloo en Bellingwolde gedeeltelijk, in vlammen op.

Bisschop Barnard richt zich nu volledig op de Stad Groningen. Vijf weken lang doorstaat men hevige bombardementen. "Bommen Berend" heeft zijn bijnaam niet voor niets gekregen!

Bestormingen hebben geen effect: de verdediging onder leiding van Rabenhaupt houdt stand. De 27e augustus zijn de loopgraven voor de Stad ontruimd: Berend had 't opgegeven. Onmiddellijk start de tegenaanval, ook vanuit Bourtange. Als de vijand daarna ook nog dankzij een slim plan uit de vesting Coevorden kan worden verdreven, kan Noord-Nederland opgelucht ademhalen. Men had 't weer gered! En deze keer kunnen we met recht zeggen, anders dan na de Slag bij Heiligerlee, "Bij Bourtange en Groningen begon de victorie", want de successen in het Noorden sterken het moreel van de Staatse troepen en breken dat van de vijanden in minstens even grote mate af. In 1674 sluiten Münster, Keulen en Engeland vrede met de Republiek.

Hiermee is de speciale rol, die Westerwolde heeft gespeeld in een aantal oorlogen die de Republiek der 7 Verenigde Nederlanden heeft moeten voeren om te kunnen voortbestaan, ten einde. In het verdere verloop van onze Vaderlandse Geschiedenis is de rol van Westerwolde heel bescheiden. We zullen ons dan in de resterende paragrafen ook meer kunnen beperken tot het Landschap zelf, zonder regelmatig de politieke toestand in groter verband erbij te betrekken.

augustus 1672

Bernard van Galen ("Bommen Berend"), bisschop van Münster, belegert Groningen
(Foto Rijksarchief Groningen)